

Houtstroomanalyse, noodzaak voor overheid en bedrijfsleven

De Stichting Bos en Hout gaat een onderzoek instellen hoe permanent beschikt kan worden over een „up to date“ overzicht van de stroom van hout en houtprodukten in Nederland. Zij is daartoe in staat gesteld door een belangrijke financiële bijdrage van het Ministerie van Economische Zaken.

In het rapport „De beschikbaarheid van hout“¹, opgesteld op verzoek van de Minister van Economische Zaken en hem eind 1982 aangeboden, hebben wij uitdrukkelijk gewezen op de noodzaak van een dergelijke houtstroomanalyse. In een van de aanbevelingen in dit rapport is dat als volgt verwoord:

- „Een voortdurende analyse van de houtstroom in Nederland is dringend gewenst. Daarbij gaat het om het verkrijgen van een goed en permanent inzicht in
- de herkomst en de aard van ingevoerde houtsortimenten en houtprodukten
 - de samenstelling van het binnenlandse aanbod
 - de verschillende bewerkings- en handelsfasen die hout en houtprodukten achtereenvolgens doorlopen
 - hun uiteindelijke bestemming
 - ontwikkelingen die te verwachten zijn.

Een dergelijke analyse is zowel voor overheid als voor bedrijfsleven onmisbaar om een beleid te voeren, gericht op een voldoende houtvoorziening in de toekomst, en om verantwoord investeringsbesluiten te kunnen nemen. Hij is van essentieel belang voor de toetsing en aktualisering van een Meerjarenplan voor de Houtvoorziening.”

Zij die ons rapport kennen weten dat de Stichting Bos en Hout een uitgesproken voorstander is van een actief overheidsbeleid met betrekking tot houtproductie en houtvoorziening. We hebben daarom de regering om een Meerjarenplan gevraagd waarin moet worden vastgelegd

- welk beleid met betrekking tot de houtvoorziening van Nederland de overheid voor de komende decennia voor ogen heeft
- wat zij voor de realisering van dat beleid nodig acht

- wat dat inhoudt voor de houtproductie in Nederland, de invoer van hout en houtprodukten en de rol van bosbouw, houthandel en houtverwerkende industrie in het geheel van de voorziening van onze samenleving met hout en houtprodukten. Welnu, ook voor een dergelijk Meerjarenplan is een permanent inzicht in de houtstroom onmisbaar.

Wat is een houtstroomanalyse

Sinds enkele jaren al hebben J. T. Wassink, expert op het gebied van de tropische houtmarkt, en de schrijver van dit artikel zich intensief beziggehouden met de gedachte van een houtstroomanalyse. Daarbij is dat woord zo vanzelfsprekend geworden dat het gevaar bestaat dat wij over noodzaak en opzet van een houtstroomanalyse gaan praten zonder begrippen goed omschreven te hebben. Derhalve de volgende poging daartoe:

1. Een *houtstroom* is een zich van bron tot eindbestemming, via vele wegen en langs vele tussenstations bewegende complexe stroom van hout en houtprodukten. De bron is de boom, de eindbestemming het uiteindelijke produkt waarna nog slechts vernietiging of hergebruik als grondstof rest.
2. Een *houtstroomanalyse* tracht te achterhalen, in kwalitatieve en kwantitatieve zin
 - waar de bronnen liggen van de verschillende houtsortimenten en houtprodukten
 - welke wegen hout en houtprodukten volgen van boom tot eindbestemming en welke handels- en verwerkingsfasen ze passeren
 - welke de eindbestemmingen zijn
 - wat zich in de houtstroom van moment tot moment afspeelt, wat daarvan de oorzaak is en wat de gevolgen zijn of kunnen zijn.

Een houtstroomanalyse beoogt dus een complexe zaak als het gehele gebeuren met hout en houtprodukten te ontrafelen. Zij probeert er achter te komen wat moet gebeuren om die stroom van hout en houtprodukten niet alleen in stand te houden maar ook zo ongestoord mogelijk te doen verlopen. Zij moet dus in staat stellen de belanghebbenden tijdig te waar-

¹ H. A. van der Meiden – Beschikbaarheid van hout, Wageningen 1982

schuwen voor verstoringen en een weg te wijzen hoe die te voorkomen of op te vangen.

De noodzaak van een houtmarktanalyse

1. Voor onze samenleving als geheel

De houtsector, van bos tot eindverwerker, is van grote betekenis voor ons land. Nederland produceert ongeveer één miljoen m³ rondhout. De opbrengst daarvan, naar schatting 50 miljoen gulden op stam, is essentieel voor de instandhouding van ons bos en dient aldus ook andere functies daarvan, zoals de recreatie.

Ons land voert een hoeveelheid hout en houtprodukten in die, in rondhout uitgedrukt, overeenkomt met ongeveer 14,5 miljoen m³, ter waarde van meer dan 6 miljard gulden. Dat is immens veel. Daarvoor zorgt onder meer een sinds eeuwen bestaande bedrijfstak, de houtimporteurs. Deze vervullen samen met andere handelaren in hout en houtprodukten een grote rol, niet alleen bij de bevoorrading van de nationale houtverwerkende industrie, de papier- en kartonindustrie, de bouwondernemingen en andere verbruikers, maar daarmee ook voor de voorziening van onze hele samenleving met houtprodukten.

De bosbouw, de houthandel en de hout en houtprodukten verwerkende bedrijven in Nederland bieden aan 65.000 mensen werk. Maar als we verdere verwerkings- en verhandelingsfasen daarbij betrekken, tot en met de papier- en houtprodukten verkopende detailhandel, komen we tot een veel groter aantal mensen die hun werk en levensonderhoud danken aan hout.

Het is duidelijk dat het voor ons land, voor dat hele bos-en-hout-apparaat in Nederland en voor de daarin geboden werkgelegenheid van het allergrootste belang is dat stagnaties in toelevering en afzet zoveel mogelijk worden voorkomen. Dat vraagt een goed, aktueel inzicht in de ontwikkelingen op de markten van hout en houtprodukten.

Ook voor een overheidsbeleid met betrekking tot houtproductie en houtvoorziening is een dergelijke doorzichtigheid onmisbaar. Dat beleid is in handen van respectievelijk de Minister van Landbouw en Visserij en de Minister van Economische Zaken. Het is een uitstekend initiatief van beiden geweest om, zoals onlangs in de Staatscourant bekend is gemaakt, een permanent overlegorgaan in het leven te roepen dat zich bezig gaat houden met de onderlinge afstemming van houtproductie en houtvoorziening. In die overleggroep hebben beide ministeries en het bij bos en hout betrokken bedrijfsleven zitting.

Wil zo'n commissie kunnen helpen om een slagvaardig overheidsbeleid ten aanzien van houtproductie en houtvoorziening tot stand te brengen, dan is een permanent goed inzicht in kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkelingen van de houtstroom een eerste voorwaarde.

2. Voor het bedrijfsleven

Voor de boseigenaar en de importeur van hout of houtprodukten geldt dat zij meestal niet weten waar uiteindelijk, na verschillende verwerkings- en handelsfasen, het door hun geleverde produkt blijft, met andere woorden wie in welke mate tussen- en eindverbruikers zijn. Het is voor hen dan ook moeilijk tijdig te constateren waar in de houtstroom stagnaties dreigen te ontstaan of wellicht al ontstaan zijn die uiteindelijk voor de afzet van hun produkten van groot belang kunnen zijn. Eveneens is het nogal eens moeilijk om potentiële en reële nieuwe afzetmogelijkheden in een vroeg stadium te onderkennen en daarop in te spelen. Veelal weten boseigenaren en importeurs nog wel wat de eerste bestemming van hun produkt is, maar daarna verliezen ze het uit het oog².

Hetzelfde geldt ook voor verschillende industriële verwerkers en handelaren verder „stroomafwaarts”, dus verder van de boom verwijderd. Alleen als deze vlak bij het einde van de houtstroom zitten, wordt hun zicht op de uiteindelijke bestemming uiteraard beter. In die situatie echter gaat een ander probleem steeds meer tellen, namelijk het zicht stroomopwaarts, dus naar de boom toe. Naarmate bedrijven die hout en houtprodukten verhandelen en verwerken verder van die bron, dus van hun primaire grondstof, verwijderd zijn neemt het inzicht in hetgeen op dat gebied in Nederland en elders in de wereld plaatsvindt af. Het is duidelijk dat dit tot onaangename verrassingen bij de grondstofvoorziening kan leiden en aanpassingen daarin vertraagt. Mede gezien te verwachten fundamentele veranderingen op de internationale markten van rondhout en houtprodukten, gezien ook nationale problemen bij de grondstoffenaankoop en de produktenafzet, is het voor de bij hout betrokken bedrijfssectoren noodzakelijk dat de houtstroom in zijn totaliteit doorzichtig is. Alleen dan kunnen op het juiste moment de juiste beslissingen worden genomen.

De opzet van een houtstroomanalyse³

Zoals al meermalen is opgemerkt dient een houtstroomanalyse een permanent karakter te hebben. Dat is de enige mogelijkheid om tijdig belangrijke veranderingen te kunnen doorgeven aan de overheid en aan de bij dergelijke veranderingen betrokken bedrijfssectoren of individuele bedrijven.

De houtstroomanalyse zal op de volgende vragen antwoord moeten kunnen geven:

- Hoe is de samenstelling van de Nederlandse houtproductie
- Hoe is de samenstelling en wat is de herkomst van de import van hout en houtprodukten
- Welke eindprodukten worden uit Nederlands en uit geïmporteerd rondhout gemaakt

² J. T. Wassink - Market intelligence and early warning system. A case study. Koninklijk Instituut voor de Tropen, december 1980

³ Opgesteld in overleg met J. T. Wassink

- Wat is de uiteindelijke bestemming van geïmporteerde halffabrikaten als gezaagd hout, platen en pulp
- Wat zijn de tussenprodukten
- Waar worden tussen- en eindprodukten gefabriceerd
- Waar in de stroom worden produkten in- of uitgevoerd
- Om welke houtsoorten gaat het
- Om welke sortimenten gaat het
- Om welke hoeveelheden gaat het
- Wat is de omvang van de produktie-eenheden
- Wat zijn de perspectieven van de betreffende produktie, import, export
- Hoe ontwikkelt zich de konkurrentiepositie van de betreffende produkten ten aanzien van
 - andere houtsoorten
 - andere houtprodukten
 - andere materialen
- Welke conjunkturele en welke structurele technische en economische veranderingen doen zich waar ook in de houtstroom voor
- Wat zijn hun oorzaken
- Wat kunnen hun gevolgen zijn, voor wie en in welke mate.

Organisaties van overheid en bedrijfsleven en individuele bedrijven moeten worden ingeschakeld om de bovenstaande vragen te kunnen beantwoorden. Dit betekent dat tal van belanghebbenden geregeld de nodige gegevens ter tafel moeten brengen die uiteraard vertrouwelijk behandeld dienen te worden. Het gaat om een groot aantal informanten die bereid moeten zijn, ook in hun eigen belang, de houtstroom doorzichtig te maken.

De resultaten van die regelmatig herhaalde inventarisatie zullen geanalyseerd moeten worden en onderzocht op hun betekenis voor de belanghebbenden, zowel overheid als bedrijfsleven. Daarbij hebben het signaleren van te verwachten nieuwe ontwikkelingen en het doen uitgaan van waarschuwingen grote prioriteit.

De algemene resultaten van een houtstroomanalyse moeten in principe voor een ieder toegankelijk zijn, maar er zullen situaties optreden waarin ter wille van de belangen van bepaalde betrokkenen van openbaarheid niet of slechts ten dele sprake kan zijn.

Het vooronderzoek

Zoals in het begin van dit Bericht al werd verteld, zal de Stichting Bos en Hout een onderzoek naar de haalbaarheid van een houtstroomanalyse gaan instellen.

Een permanente houtstroomanalyse vraagt, zoals uit het voorgaande blijkt, een zeer grote hoeveelheid gegevens over de houtstroom in Nederland vanaf de herkomst tot en met de uiteindelijke bestemming.

Op dit moment bestaat onvoldoende inzicht in de vraag in hoeverre deze gegevens verkrijgbaar zijn, hoe ze verkregen moeten worden, met welke groeperingen en bedrijven in contact moet worden getreden en hoe de resultaten verwerkt moeten worden. Daarom is het noodzakelijk dat eerst een vooronderzoek wordt verricht waarin deze problemen nader worden onderzocht en waarin een houtstroomschema wordt samengesteld. Dit zal 8 maanden vergen.

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door een speciaal daarvoor door de Stichting Bos en Hout aan te stellen onderzoeker, die in juli zijn werk zal beginnen. Hij wordt begeleid door een commissie, door onze Stichting samengesteld in overleg met het Ministerie van Economische Zaken. Die commissie staat onder voorzitterschap van de heer J. N. van de Stadt, een welbekende in houtkringen. Hij bestaat verder uit de heren K. Alkema, ing. G. Bruggink, drs. G. J. den Hartog, C. F. Hoevenaar, ir. E. M. Lammerts van Bueren, ir. H. A. van der Meiden, ir. A. Overbeek, P. A. H. Spruyt, ir. J. T. Wassink, W. A. Wuyster, ir. R. P. van der Zwan en H. Zweers. Hij is dus samengesteld uit representanten van de overheid, de bosbouw, de handel in inlands hout, de houtverwerkende industrie en de papierindustrie en telt tevens enkele onafhankelijke deskundigen.

Slotopmerking

Nederland is één van de eerste landen waar een onderzoek wordt ingesteld naar de mogelijkheid van een houtstroomanalyse. Dat is niet zo vreemd. Er zijn niet veel andere landen die zó afhankelijk zijn van de invoer van hout en houtprodukten, van de invoer van een voor een samenleving zó essentiële groep produkten, van een invoer bovendien die overwegend van overzee moet komen. Een zo kwetsbare situatie vraagt inzicht en bewaking.

De Stichting Bos en Hout rekent daarom op de volle medewerking van overheid en bedrijfsleven om het vooronderzoek tot een succes te maken. Het zal pas dan succesvol genoemd mogen worden als het de weg wijst hoe, technisch maar ook financieel, een permanente houtstroomanalyse gerealiseerd kan worden.

Ir. H. A. van der Meiden

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5
Postbus 253
6700 AG Wageningen
telefoon: 08370-10121

